Dr. Mojzes János

országgyűlési képviselő parlamenti beszéde a közigazgatás egyszerűsitéséről, a községi háztartások arányositásáról és a közigazgatási határok kiigazitásáról.

Mélyen tisztelt Képviselőház

Azok közül a kérdések közül, amelyek megoldásával belügyi kormányzatunk az utóbbi időben foglalkozott, talán legnagyobb érdeklődéssel a közigazgatás racionalizálását, a közigazgatás egyszerűbbé és észszerűbbé tételét és a községi háztartások rendezését várja az ország népe, de különösen a falvak földmivelő lakossága.

Sok panasz hangzott el már ugy ebben a Gázban, mint e Házon kivül, szerte az országban,

hogy közigazgatásunk tul van méretezve és amellett tulkomplikált, tulnehézkes.

Hallottunk panaszokat arról, hogy olyan munkát, amelyet egyetlen egy ember fél óra alatt elvégezhet, 15 ember másfél év alatt intézi el, hogy bebizonyitsák azt, hogy reájuk szükség van. Hallottunk panaszokat, hogy ha egy aktát két embernek kell elintéznie, akik esetleg ugyanabban a hivatali szobában ülnek, amig az akta az egyik asztalról eljut a másik asztalra, sokszor hónapok is eltelnek.

Mindezekhez a panaszokhoz teljesen tárgyilagossággal hozátehetjük, hogy ezek a panaszok talán némileg tulzottak és egyes szórványos esetekből nem vonhatunk le általános következtetéseket. *Azok az okok, amelyek közigazgatásunk tulméretezését előidézték, tulnyomórészben rajtunk kivül álló okok, amelyek a kényszer erejével növelték meg adminisztrációnkat olyan méretüre, amely talán nem is áll egészen arányban sem a valóban szükséges és hasznos közigazgatási feladatokkal, sem pedig az ország teherbiró képességével.*

Hallottunk összehasonlitásokat a háboru előtti Magyarország adminisztrációs kiadásai és Csoka-Magyarország hasonnemü kiadásai között. Az összehasonlitás eredménye valóban az,

hogy Csoka-Magyarország közigazgatása többe kerül, mint amennyibe került egész Nagy-Magyarország adminisztrációja.

Ha tehát azt vesszük tekintetbe, hogy az ország területének 72 százalékát, lakosságának 59 százalékát elvesztettük, mig a közigazgatás terhei nem csökkentek, hanem inkább emelkedtek abszolut összegben is, akkor valóban nem lehet kétséges, hogy közigazgatásunk tulméretezett és a közigazgatás terhei nem állanak arányban a megmaradt kis ország teherbiró képességérvel.

Az is kétségtelen, hogy ezt a megmaradt kis országrészt kevesebb emberrel is eladminisztrálhatnánk. Tehát *közigazgatásunk komplikáltságának és nehézkességének a fóoka az,*

hogy több emberrel kell végeztetnünk azt a munkát, amit kevesebb ember is elvégezhetne.

A közigazgatás racionalizálásának, egyszerűsitésének tehát a helyes kiinduló pontja, az egyedüli helyes és észszerü kezdő lépése az lenne, *hogy minden olyan embert, aki az adminisztrációnál nélkülözhető, annak egészséges menetét csak nehezíti és szükség nélkül akadályozza, onnan el kellene vonnunk* és meg kellene szüntetnünk a felesleges hatásköröket, amelyek a termelő munka egészséges menetét csak hátráltatják és megnehezitik, — ha ezeket az embereket másutt tudnánk elhelyezni és foglalkoztatni.

De épen ez a körülmény nehezeti meg és teszi lehetetlenné a racionalizálás egyedüli helyes, észszerű és eredményes módját, illetve keresztülvitelét, hogy t. i. a közigazgatástól elvont és nélkülözhetővé vált tisztviselőinket másutt nem tudjuk elhelyezni. Hogy pedig csupán a munkanélküliek számát szaporitsuk, vagy a nyugdijasok számát növeljük, annak megint csak nem lenne valami sok értelme.

Ami tehát a racionalizálásnak azt a módját illeti, amely a fölösleges és szükségtelen hatáskörök beszüntetésével s az ezáltal nélkülözhetővé vált közigazgatási közegek elbocsátásával járna,

szociális okokból nem látom megvalósithatónak.

A közigazgatás racionalizálásával nem is ebben a vonatkozásban kivánok foglalkozni. *Vannak sokkal kézenfekvőbb és könnyebben megoldható módjai a közigazgatás egyszerűsitésének. Ez pedig az egyes közigazgatási területek módositásával, illetve egyes közigazgatási határok kiigazitásával függ össze.*

Vannak ugyanis az ország minden részében olyan közigazgatási határok, amelyeknek a további fenntartása már teljesen anakronizmus és a népesség legeminensebb érdekei tehát ezeknek az idők folyamán teljesen elavult, a gazdasági és kulturális fejlődés utjában álló közigazgatási határoknak a megváltoztatását követelik.

Ha jól emlékszem, Csizmadia András t. képviselő társam és többen is e Ház tagjai közül már több izben szóvá tették egyes ilyen elavult és a gazdasági célszerűséggel, a természetes fejlődéssel ellentétben álló közigazgatási határok megváltoztatásának szükségességét. Ugy tudom azonban, ez ideig meglehetősen kevés eredménnyel.

Én meg tudom azt érteni, hogy ilyen esetekben a belügyminiszter ur meglehetősen nehéz helyzetben van, mert a homlokegyenest ellenkező érdekek szövevényében nehéz teljesen kielégitő és az egymással szemben álló érdekeltek mindegyikét teljesen megnyugtató megoldási módot találni. Azonban a belügyminiszter urnak és szükség esetén — amennyiben törvényhozási intézkedésre van szükség — a törvényhozásnak is tul kell tennie magát bizonyos akadályokon. A mult nem állhatja utját a jövőnek és a természetes fejlődésnek.

Azokat a közigazgatási határokat, amelyek a primitiv gazdálkodás, vagy az urbériség korában, azóta már teljesen elavult szempontok szerint, vagy azóta már rég megváltozott természeti viszonyok alapján állapittattak meg, nem lehet indokolt minden esetben változatlanul fenntartanunk, különösen akkor nem, ha ezek a határok ellentétben állanak a gazdasági célszerűséggel, a fejlődés törvényével és a népesség kulturális és szociális érdekeivel.

Ezek a határok elhatárolhatják egyes közületek gazdasági, szociális és kulturális törekvéseit, de ne legyenek sorompók ezeknek a törekvéseknek utjában és ne legyenek akadályai a természetes fejlődésnek. Elvégre a közigazgatás és a közigazgatási határok kell, hogy legyenek a nép érdekében, nem pedig a nép a közigazgatás és a közigazgatási határok érdekében.

A modern és észszerű, tehát racionális közigazgatás követelményeinek az az elv felel meg, hogy az egyes közigazgatási határok megállapitása történjék az azon területen lakó, vagy azon területet bitorló lakosság érdekének és természetes fejlődésének, természetes törekvéseinek megfelelően.

Én nem tudom, hogy a közigazgatási határok kiigazitását illetően hány konkrét panasz terjesztetett a mélyen tisztelt belügyminiszter ur elé, de tudom azt, hogy *Bács-Bodrog vármegyéből Hercegszántó és Katymár községek még mult évben terjesztették elő ilyen kérelmet, amely kérelmek most a belügyminiszter ur előtt vannak elintézés alatt.*

Hercegszántó község az ezidőszerint Mohácshoz tartozó Klágya-puszta és Pacsibara nevü határrészek, mig Katymár község a Bácsborsódi határnak a katymári határba ékelődő és a Katymár községtől délre fekvő ólegyeni határrész átcsatolását kérte.

Szives elnézését kérem Mihálffy és báró Vojnits t. képviselő társaimnak, amiért a kerületüket akarom megcsonkitani, de a közérdeket nem rendelhetjük alá tapintatossági szempontoknak.

A Mohácshoz tartozó Klágya-puszta és Pacsibara nevü határrészek, amelyek átcsatolását Hercegszántó kérte, a Hercegszántó községtől fél kilométernyire, illetve legtávolabbi pontja 3 és fél km-re fekszik, mig Mohácstól 21—24 km-re.

Sőt télen Mohácstól teljesen el van vágva, mivel Mohácshoz utja egyáltalán nincs, csupán a püspök-pusztai, vagy a Frigyes-főhercegi uradalmakon át, ezek az utak pedig télen át teljesen levannak zárva. Azt nem kell kiemelnem, hogy a Duna, amely ezeket a határrészeket Mohácstól elvágja és amelyen át híd nincs, tél idején ugyszólván lehetetlenné teszi az odajutást. *Tél idején éppen két napig tart az oda és visszautazás, mert csak óriási kerülővel Nagybaracskán át lehet a várost megközelíteni.*

Az átcsatolni kért határrészek területe mintegy 980 kat. hold, amely 123 birtokos között oszlik meg, akik közül 110 hercegszántói, 13 pedig két szomszédos községbeli birtokos, de mohácsi egyetlen egy sincs. Az iskolás gyermekek Hercegszántó községbe járnak iskolába, a tanyák lakossága odajár templomba, orvost, szülésznőt onnan vesznek igénybe, ott keresztelnek, ott temetkeznek, — az adót ellenben Mohácsnak fizetik.

A Katymár község által átcsatolni kért bácsborsódi határrész nagyobb része szorosan beékelődik a katymári határba, amely azt három oldalról körülveszi, sőt annyira beékelődik, hogy Katymár község egyik utcájának a fele Bácsborsódhoz tartozik s ez a fél utca a bácsborsódi községházától — nem mondom, hogy községtől, mert tulajdonképen község nincs is, csak többé-kevésbé szétszórt tanyák, — mintegy 12 km-re fekszik.

Az átcsatolni kért másik határrész, az u. n. Olegyeni határrész Katymár községtől délre, a *község és a jugoszláv határ között van.* Szerves összefüggésben a katymári határral és teljesen elvágva a bácsborsódi határ többi részétől.

Ezeknek a határrészeknek a birtokosai katymári lakosok, ugyancsak oda járnak templomba, a gyermekek oda járnak iskolába, tehát minden tekintetben Katymárhoz tartoznak, oda gravitálnak, minden kulturális és szociális szükségletüket Katymár elégiti ki, az adót azonban Bácsborsódnak fizetik.

Sőt ha az a tanyai gazda, aki az olegyeni határrészen lakik, adót akar fizetni, vagy egyéb dolga akad a községházán, keresztül kell mennie Katymár községen, amely tőle csak pár kilométernyire van és Katymártól még mintegy 12 km-t kell mennie, amig eléri a bácsborsódi községházát.

Miért van arra szükség, hogy ezeket a közigazgatási anomáliákat továbbra is fenntartsuk? És mi akadálya van annak, hogy az ilyen lehetetlen és tarthatatlan közigazgatási határokat mielőbb meg szüntessük?

De egy más ok is indokolja a természetellenes és a népesség fejlődésével ellentétben álló köz igazgatási határok megváltoztatását.

Ez a további ok összefüggésben áll a községi háztartások rendezésével. A községi háztartások rendezéséről szóló törvényjavaslat célja — a belügyminiszter ur szerint — a községi háztartások, illetve *az egyes községek terhei között levő aránytalanságok megszüntetése. Vannak községek, amelyekben pótadó alig van — és viszont vannak községek, amelyekben a pótadók az egyenes adóknak sokszorosát teszik ki.*

A pótadók alapjául községekben tulnyomólag a földadó szolgál,

tehát a pótadók nagyságától függ s igy — egyenlő tényezők esetén — szoros összefüggésben van a községi határ nagyságával, illetve terjedelmével. Azonos szociális feladatok mellett nagyobb területre kisebb teher esik, mint kisebb területre.

Már most gyakran látjuk, hogy vannak fejlődő népes községek, nagy szociális és kulturális feladatokkal és terhekkel, amelyeknek aránylag kicsiny a határa — és viszont vannak aprócseprő községek, alig számba vehető szociális és kulturális feladatokkal és terhekkel, ellenben nagy határral. Az természetes, hogy a teherviselés szempontjából az ilyen községek között nagy a különbség. Ezeket a különbségeket pedig nehéz, sőt csaknem lehetetlen eliminálni, illetve csak némileg is arányositani a közigazgatási határok módositása nélkül — ahol t. i. azt a viszonyok lehetővé teszik.

Hogy visszatérjek az általam felhozott konkrét esetekre, Katymár községnek mintegy 5500 lakosa van, a határa pedig mintegy 10.000 kat. hold volt, azonban ennek csaknem felét elvágta a Jugoszláv határ. Ugyanilyen helyzetben van a szomszédos Madaras község is, amelynek több mint 6.000 lakosa van, viszont határának nagyobb része ugyancsak Jugoszláv területre esik. Hercegszántó község határából pedig a mintegy 4.000 kat. holdas Rasztina-pusztát vágta le a Jugoszláv határ.

A bácsborsódi határ területe mintegy 26.000 kat. hold, lakossága 2.000 lélek körül van, ezek is többnyire katymáriak és madarasiak. Tehát ha a trianoni diktátum által megcsonkitott katymári és madarasi határokat kiegészitenénk is a természetes fejlődés követelményeinek megfelelően, a megmaradó bácsborsódi határrész még mindig hatalmas terület lenne a lakosság csekély számához képest.

Ugyanez lenne a helyzet Klágya-puszta és Pacsibara nevű határrészeknek a meghsonkitott hercegszántói határhoz való átcsatolása esetében is. Mohács városnak még mindig maradna több mint 30.000 kat. hold területe.

Nagyon kérem a mélyen tisztelt belügyminiszter urat, szíveskeejék az általam előadottakat megfontolás tárgyává tenni, ugy a közigazgatás célszerűbbé tétele, mint a község háztartások rendezése szempontjából és egyuttal az általam felhozott konkrét esetekben az átcsatolni kért területek birtokossága érdekének és kérelmének megfelelően dönteni.

—

A képviselőház május 14-iki ülésén mondotta el ezt a beszédet dr. Mojzes János, a nagybaracskai kerület országgyűlési képviselője.

—